

~~Sdružený podnikový archiv Hnědouhelných dolů a briketáren, Sokolov~~

Státní oblastní archiv v Plzni

Bodenské uhelné doly, Dolní Rychnov

(1853)1869-1940(1943)

I N V E N T Á Ř

~~EL NAD č. 2~~

~~AP č. 2~~

EL NAD: 11282

AP: 770

Sestavil PhDr. Alexandr Gross
vedoucí sdruženého podnikového archivu HDBS
Sokolov 1961

Obsah

Úvod

	Strana
I. Stručný vývoj podniku, z jehož činnosti fond vznikl	3
Příloha I. Chronologicko-tématický přehled fondu	6
A. Provozní statistika	7
B. Vývoj docházky do práce, směnového výkonu a mezd pracujících na dole Rudolf	8
II. Vývoj a dějiny fondu	8
III. Archivní charakteristika fondu	9
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	9
V. Literatura	10
VI. Využití fondu	10

Inventář

I. Vedení a správa	11
II. Zaměstnanci	12
III. Evidence a rozbor	12
IV. Výroba	13
V. Stavební a investiční činnost a technická dokumentace	13
Mimo krabice	15
Doplňky	16

<u>Základní údaje o fondu a jeho inventáři</u>	18
--	----

I. Stručný vývoj podniku, z jehož činnosti fond vznikl

Bodenské doly se rozkládají při západním okraji sokolovské hnědouhelné pánve v prostoru obcí Habartova (s osadami Boden= Na Rovince a Kahr=Úžlabí) a Lítova a okrajovými poli se dotýkají i katastrů obcí Kaceřov, Chlum nad Ohří (dnes Chlum Svaté Maří) a Bukovany s bývalou osadou Kytlice. Dříve k nim patřila i některá dolová pole v prostoru Lomnice, Dasnic a jiná. Hlavní hornická činnost se však vždy rozvíjela v oblasti dolů „Rudolf“ /hlubina/ a „Libík“ /lom/, které dnes patří ještě s jinými doly k stávajícímu národnímu podniku Důl Dukla v Habartově. Celková plocha všech dolových polí činila v konečné fázi (1930) celkem 70 jednoduchých, 10 dvojitých dolových měř a několik přebytků, rozkládajících se na ploše 4.472.408 m². Hlubinný důl „Rudolf“ měl v roce 1930 největší hloubku 95 m, těžnou jámu hlubokou 62,4 m, vzdušnou jámu 49,8 m a vodní jámu 56,6 m a byl spojen vlečkou v délce 5 km s železniční stanicí Dasnice na trati Cheb-Chomutov. Rubala se zde 5 m mocná kvalitní sloj „Anežka“ o výhřevnosti 6500 kcal. Lom „Libík“ měl tehdy největší hloubku 16 m a byl spojen rovněž vlečkou dlouhou 5,2 km s touže stanicí. Dobývala se zde povrchově 9-19 metrů mocná výše ležící sloj „Antonín“ s menší výhřevností 4000 kcal. S činností těchto i ostatních zdejších dolů souvisí rychlý rozvoj všech výše zmíněných osad. Nejvíce vyrostl však v období hnědouhelného hornictví Habartov, který se stal z nevelké vsi městem s několika tisíci obyvatel.

Hnědé uhlí se začalo v této oblasti těžit už koncem 18. století v souvislosti s pozdější činností několika minerálních (chemických) závodů zejména sv. Petra a Pavla a sv. Prokopa v Habartově, sv. Apolináře v Kytlicích a závodu v Lítově. Tyto závody však používaly především různé vedlejší suroviny, které se nalézaly při výchozech uhelných slojí, k výrobě dýmavé kyseliny sírové (olea), kamence atd. Tyto podniky už používaly jako hlavní palivo zdejší hnědé uhlí. O tom, že hornická činnost dosáhla v polovině minulého století určitého rozvoje, svědčí skutečnost, že zde již existovala bratrská pokladna Hochbergerova závodu s 210 členy.

V roce 1869 se ustavila v Bodenu (Na Rovince) první větší společnost **Bodenské těžařstvo** (Bodener Gewerkschaft), které vzniklo spojením 13 menších celků a dolů (Apolinář, Antonín, Ondřej, Kryštof, Svatá Trojice, Bedřich a Marie v Lítově, Alžběta v Lítově a Chlumu, Florián a Matyáš v Habartově, František v Kytlicích, Terezie v Bukovanech a Marie v Chlumu). Všechny tyto horní celky se už předtím dostaly z rukou menších podnikatelů a místních rolníků do rukou členů rodu Fikentscherů z města Zwickau v Sasku. Matěj Vilém Fikentscher vedl minerální závod sv. Apolináře v Kytlicích a patřila mu nyní 1/6 (11 kuxů-podílů), ostatním členům rodu pak náleželo 5/6 (55 kuxů) celé společnosti. Prvním ředitelem podniku byl Vilém Mensing z města Zwickau, manžel paní Marie Žofie Emy, rozené Fikentscherové. Fikentscherové však podnik ve svém vlastnictví neudrželi a tak časem přešla většina jeho podílů do rukou drážďanské firmy Deutschböhmsche Kohlen-und Brikettenwerke A. G. Blasewitz. V letech 1899-1908 došlo k podstatnému rozšíření, zaokrouhlení a zcelení nemovitého majetku firmy a dočasnému omezení její závislosti na sousedních podnicích. Společnost připojila v tomto období ke svému majetku pozemky a zařízení několika menších místních podniků, pozemky Anglorakouské banky a většinu Starckových minerálních závodů v okolí Habartova. V této době bylo již vybudováno vlečkové spojení na hlavní železniční trať. Scelení nemovitostí, jednotné a lépe organizované vedení podniku a zjednodušení správy umožnily i značný technicko-ekonomický rozvoj a podstatné zvýšení výroby. Staré malé doly byly zlikvidovány a místo nich byla soustředěna všechna těžba na hlubinu „Rudolf“ a lom „Libík“, které dokázaly v roce 1895 vytěžit už 99 646 tun uhlí.

To však podnikatelům, kteří měli co činit s velkou konkurencí na domácích i světových trzích, naprosto nemohlo stačit. K podstatnému zvýšení těžby, produktivity práce, výnosu podniku a jeho konkurenční schopnosti bylo nutno přistoupit k modernizaci celého rychle zastarávajícího zařízení a vybavení provozů. Proto dochází v letech 1898-1906 k budování nových provozních, těžebních, vodohospodářských, dopravních a jiných zařízení (Kudliczovy rošty, Bouilleurovy kotle, těžní věže a zařízení, strojní vybavení dolů a třídírny, různá čerpadla, jímky a vodovody na zadržování a odvádění vody, vlečky, kolejiště, lanovky apod.). V roce 1900-1901 se zřizuje i menší elektrárna na osvětlení závodů. Většina těchto investic se soustředila na hlubinný důl „Rudolf“. Že se vyplatily, to nejlépe dosvědčuje skutečnost, že se výroba více než ztrojnásobila (roku 1907 činila již 318 317,8 tun uhlí). Výnos podniku také nebyl špatný: v roce 1911 převzala nová společnost s ručením omezeným od Bodenské společnosti 1 298 200 K základního kapitálu z výnosu firmy. V rámci podstatného rozšíření těžby bylo nutné zajišťování ochranného území pro obec Habartov, zdejší školu, kostel a faru, jejichž pozemky firma užívala k hornickým účelům od roku 1900. Modernizace dolů umožnila i určité dočasné snížení počtu zaměstnanců závodu (roku 1903- 127, roku 1907- 102 osob) přes vzestup výroby a zvýšení produktivity práce (z 2,94 na 3,87 tun na havířskou směnu). Zvýšení mezd však zdaleka neodpovídalo vzestupu výroby a produktivity práce (z 3,97 na 4,58 K za směnu a havíře, u jiných profesí tomu bylo ještě mnohem méně). Mezi mzdami havířů a ostatních pracovníků byly nemalé rozdíly. V roce 1907 vydělával havíř průměrně 4,58, nádeník 3,16, žena 1,77 a mladiství dokonce dostávali jen 1,41, zato dozorce 4,62 korun za směnu. Část zaměstnanců byla od roku 1899 penzijně pojištěna u Císařského jubilejního fondu v Mostě.

Usnesením valné hromady podniku ze dne 18. února 1911 došlo k přeměně podniku na společnost s ručením omezeným (**Bodener Kohlenwerke G. m. b. H.**). Souviselo to s převedením skoro celého majetku podniku do správy firmy Deutsch-Böhmische Kohlen-und Brikettenwerke Dresden-Blasewitz. Do vedení podniku byli jmenováni vládní rada Gustav Bihl z Mostu, penzionovaný ředitel dolů Hermann Bälz ze Stuttgartu a Julius Almenröder, ředitel Kynšperských uhelných závodů a briketáren. Náměstkem ředitele se stal advokát Dr. Otto Petschek z Prahy. V souvislosti se jmenováním Almenrödera a Petschka se v podniku posílil rozhodující vliv Kynšperských uhelných závodů a Petschkova bankovního domu. Za první světové války v roce 1916 zastavily drážďanské Deutsch-Böhmische Kohlenwerke s dvěma dalšími drážďanskými kapitalisty, kteří vlastnili zbytek, své podíly na bodenských dolech firmě Deutsche Treuhandgesellschaft v Berlíně. Po válce byly všechny tyto podíly v roce 1919 převedeny na těžařstvo Viktoria-Tiefbau v Mostě. Při pozemkové reformě, prováděné po roce 1919 československým státem, byla nejprve zabrána část pozemků bodenských statků, které podnik spravoval, ale pak mu bylo zase skoro všechno vráceno. Dalšími důležitými událostmi ve vývoji podniku bylo zvýšení jeho základního kapitálu z 1 298 000 na 3 500 000 Kč z čistého zisku podniku (1921) a připojení dřívější akciové společnosti „Silvestr“ v Tisové k Bodenských uhelným dolům (1924). Novým ředitelem závodu se stal pražský advokát a kapitalista Dr. Alfréd Mandelík. Za první světové války výroba nejprve v souvislosti s mobilizací značné části zaměstnanců poklesla na 258 414 tun, později v roce 1916 však začala po vyreklamování části horníků a nasazením žen a mladých lidí pozvolna stoupat (284 944,3 t). Na jejím konci (1918) dochází opět k novému poklesu (272 895,84 t). Záviselo to asi především na nahrazování starších zkušených havířů nekvalifikovanými silami, ženami a mladistvými. Částečný vzestup mezd v tomto období souvisel spíše s postupujícím inflačním vývojem než s růstem produktivity práce nebo úspěšným bojem dělnictva. Po ukončení války do roku 1920 se výroba opět značně zvýšila (314 383,1 t), což podminila větší poptávka po uhlí a stabilizace pracovních sil (344 osob). Je zajímavé, že na tom měl podíl především lom „Libík“, kdežto důl „Rudolf“ vykázal nejslabší námi zaznamenaný výkon (54 998,85 tun). Nastala i určitá stabilizace průměrných mezd:

havíři dostávali 43,76 Kč za směnu, nádeníci 33,90, ženy 17,60, mladiství 9,77 a dozorcí 35,- Kč na dole „Rudolf“. Za 1 metrický cent bodenského uhlí z lomu „Libík“ se v roce 1924 platilo bez dávky z uhlí, daně z obratu a manipulačních poplatků: ořech I 5,80 a ořech II 5,23 Kč.

Usnesením valné hromady ze dne 14. dubna 1924 se staly Bodenské doly akciovou společností (**Bodener Kohlenwerke A. G.**). Základní kapitál byl rozdělen na 17 500 akcií po 200 korunách. Do představenstva společnosti byli zvoleni prezident chebské obchodní a živnostenské komory Ing. Friedrich Scherb, Ing. František Hvizdálek, tehdy už generální ředitel mosteckých dolů, pražský advokát Dr. Rudolf Becker a Dr. Alfréd Mandelík a prokuristou se stal generální ředitel Kynšperských dolů Julius Almenröder. Majetek podniku činil tehdy 11 423 080,70 Kč a jako jeho průměrný čistý zisk se v letech 1922-1923 vykazovalo 250 131,66 Kč. Místo J. Almenrödera byl koncem roku 1927 zvolen novým prokuristou ředitel Dolových a průmyslových závodů v Dolním Rychnově Ing. Max Wähner, čímž se počítá podřizování Bodenských dolů tomuto podniku. Za půl roku nato (19. července 1928) dochází k přestěhování sídla firmy do Dolního Rychnova. V témže roce došlo k vytvoření společného generálního ředitelství pro Dolové a průmyslové závody, Kynšperské a Bodenské uhelné závody, Falknovsko-chebskou horní společnost a řadu menších podniků v Dolním Rychnově. Tím vznikl koncern Dolových a průmyslových závodů, který posléze kontroloval přes 50 % sokolovského uhlí. Do čela koncernu se dostává jako generální ředitel Ing. Max Wähner s řediteli JUDr. Viktorem Tomasem a Dipl. Ing. Wilhelmem Bossem. Jednotlivé závody si však ještě ponechaly svou právní, organizační a technicko-ekonomickou samostatnost a byl pro ně dosud veden zvlášť i obchodní rejstřík.

Na této základně dochází v pozdějších letech (hlavně 1929-1930) k rozsáhlému přebudování velké části mezitím už znovu zastaralých a pro podnikatele nedostatečně výnosných Bodenských dolů. Tato racionalizační opatření souvisela jistě i s narůstající hospodářskou krizí, zostřením konkurenčního boje a koncentrací domácího i mezinárodního kapitálu monopolistického období. Jde především o budování nového dolu „Rudolf“ (nová provozní zařízení, strojové vybavení, těžní zařízení, třídírna, dílny, nakládací a železniční zařízení, lanovky, komunikace, zařízení vodohospodářská a elektrotechnická aj.). Ve zdokonalování vybavení dolu „Rudolf“ a zčásti i lomu „Libík“ se pak pokračovalo v menší míře i v dalších letech až do roku 1943. V roce 1930 se na „Rudolfu“ zavádí rubání Baienovou šramačkou. V těchto vazbách a jistě i vzhledem k narůstání aktivity horního dělnictva dochází i k výstavbě, přestavbě, opravám a adaptacím dělnických kolonií a sídlišť v Habartově i v jeho osadách Na Rovince (Boden), Úžlabí (Kahr) a v Lítově (1928-1931). V letech 1928-1941 se podnik zúčastnil i budování obecních vodovodů v těchto obcích a v Bukovanech a regulace Habartovského potoka.

Světová hospodářská krize měla velmi ostrý průběh a dlouhé trvání. Už v roce 1929 začala výroba prudce klesat (252 399,7 t), vyvrcholila v roce 1933 (212 504 t), ale vcelku trvala v nezmenšené míře ještě v roce 1936 (219 253,7 t uhlí), to byl výsledek hluboko pod úroveň z roku 1907! V těchto poměrech společně s výsledky racionalizačních opatření musel podnik bezohledně propouštět zaměstnance: roku 1929 zde pracovalo ještě 315 osob, roku 1933 už jen 206 a roku 1936 dokonce pouze 197 horníků. Ke zvýšení produktivity práce (1929- 5,23 tun uhlí za směnu, roku 1933 7,20 a roku 1936 7,23 t za směnu) jistě nepřispěly jen nové šramačky a jiná technická zlepšení, nýbrž i větší dřina horníků ze strachu před výpovědí. Pokud jde o mzdy, nenastalo jejich velké snížení za cenu nižšího počtu pracovních sil a zvýšení hornického výkonu. Náznorným obrazem vážné sociální situace dělnictva je skutečnost, že právě v roce 1932, tedy uprostřed nejhlubší krize, mohli podnikatelé přistoupit ke zvýšení akciového kapitálu o plných 7 milionů korun na 10,5 mil. Kč převodem této částky ze stabilizačního konta na konto akciového kapitálu a zvýšením ceny jedné akcie z 200 na 600 Kč, přičemž bylo stanoveno, že 16 akcií (9 600 Kč) má mít jeden hlas na valné hromadě.

Přímo nevidanou většinu těchto akcií (16 600 kusů ze 17 500, tj. takřka 95 %) i hlasů (1037,55 z 1093,75) vlastnil Petschkův bankovní dům v Praze. Podobně tomu bylo i u většiny významnějších hnědouhelných firem na Sokolovsku a Mostecku.

Úplný konec samostatnosti a naprosté připojení Bodenských dolů k Dolovým a průmyslovým podnikům v Dolním Rychnově přinesla okupace a druhá světová válka. Dne 20. ledna 1940 získaly Dolové a průmyslové závody plných 17 250 kusů akcií (ze 17 500) Bodenských dolů, jejichž majetek činil k 31. 12. 1939 celkem 4 653 913 RM, a firma byla vymazána z obchodního rejstříku. Podobným způsobem zanikly i ostatní firmy, patřící ke koncernu Dolových a průmyslových závodů.

Příloha I.

Chronologicko-tématický přehled fondu

		Inv. č.	Evid. jednotka
1853-1943	Získávání pozemků a práv na nemovitostech v Habartově, Lítově, Horním Částkově, Kaceřově, Kytlicích, Lomnici a Pochlovicích		I/15-32 kart. 4-18
1853-1933	Získávání dolových polí od předchozích majitelů, Anglo-rakouské banky ve Vídni a minerálního závodu Na Rovince (Bodenu)		I/37 kart. 19
19. 7. 1869	Založení Bodenského těžarstva	I/1	kart. 1
1872-1940	Vlečkové smlouvy o napojení na železnici	V/107	kart. 36
1894-1938	Budování nových provozních budov a zařízení na starém dole „Rudolf“ a zčásti v lomu „Libík“		V/67-70, 79, 83, 89, 96, 105 kart. 27, 29, 33, 35, 36
1911-1936	Vyvlastnění nemovitostí v Habartově a zcelování pozemkového majetku podniku		I/19-22 kart. 5
1899-1927	Penzijní pojištění zaměstnanců u Císařského jubilejního fondu v Mostě		II/38 kart. 20
1900-1942	Ochranné území pro obecní školu a kostel v Habartově		IV/57-59 kart. 23-25
1902-1938	Patronátní záležitosti a farní pozemky, užívané firmou		I/16 kart. 4
18. 2. 1911	Přeměna Bodenského těžarstva na společnost s ručením omezeným (Bodener Kohlenwerke G. m. b. H.)	I/4	kart. 1
12. 11. 1919	Fúze Bodenských uhelných dolů s mosteckým těžarstvem Hlubina Viktorie		I/4 kart. 1
1919-1936	Pozemková reforma		I/18 kart. 4
2. 7. 1921	Zvýšení základního kapitálu firmy z 1 298 200 na 3 500 000 Kč		I/4 kart. 1
14. 4. 1924	Přeměna Bodenských uhelných dolů s r. o. na akciovou společnost (Bodener Kohlenwerke A. G.)		I/4 kart. 1
1924-1925	Připojení akc. spol. Sylvestr v Tisové k Bodenským dolům	I/4	kart. 1
1924-1932	Budování provozních a obytných budov v závodech		V/108-115 kart.37-38
16. 11. 1927	Nový prokurista Ing. Max Wähner, ředitel Dolových a průmyslových závodů, dříve Jan Dav. Starck v Dolním Rychnově (tato firma získala rozhodující vliv v Bodenských dolech)		I/4 kart. 1
9. 7. 1928	Přestěhování sídla firmy do Dolního Rychnova	I/4	kart. 1
1921-1936	Výstavba, přestavba, adaptace a opravy dělnických kolonií a sídlišť v Habartově, jeho osadách a v Lítově		V/116 kart. 39

1899-1942	Účast podniku na budování obecních vodovodů v Bukovanech, Habartově a jeho osadách a v Lítově a na regulacích potoků v Habartově	V/123-125 kart. 41
1929-1939	Výstavba nového dolu „Rudolf“	V/77-78 80, 84-88, 92-94, kart. 28, 30, 98-99 31-35
1930	Zavedení Baienovy šramačky na „Rudolfu“	V/72 kart. 27
1932	Zvýšení akciového kapitálu podniku z 3 500 000 na 10 500 000 Kč	I/4 kart. 1
1935-1943	Další opravy, úpravy, adaptace a menší přestavba třídíren a jejich zařízení	V/81-82 kart. 32
1938-1939	Majetkové přesuny v rámci likvidace majetku Petschků	I/9 kart. 2
20. 1. 1940	Připojení Bodenských dolů k Dolovým a průmyslovým závodům skoupením takřka všech akcií	I/9 kart. 2

A. Provozní statistika

Rok	Počet zaměstnanců důl Rudolf	Počet zaměstnanců lom Libík	Těžba uhlí v tunách důl Rudolf	Těžba uhlí v tunách lom Libík	Celkový odbyt v t důl Rudolf	Celkový odbyt v t lom Libík
1903	127	69	55 216	113 371	53 160	83 536
1907	102	67	120 749	197 568	116 369	113 686
1914	133	65	96 880	161 533	94 663	138 000
1916	150	95	98 531	186 412	96 160	157 255
1918	144	125	84 710	188 185	83 693	160 124
1920	147	197	54 988	259 394	54 665	204 873
1929	263	52	148 906	103 482	146 991	91 118
1933	162	44	115 135	97 469	116 451	79 692
1936	156	41	116 632	102 621	113 397	93 340

B. Vývoj docházky do práce, směnového výkonu a mezd pracujících na dole „Rudolf“

Rok	Počet směn	Množství uhlí za směnu v tunách	Průměrné mzdy za 1 směnu v korunách havíři	nádeníci	ženy	mladiství	dozorci
1903	280	2,94	3,97	2,98	1,48	1,41	4,39
1907	301	3,87	4,58	3,16	1,77	1,52	4,62
1914	218	5,34	4,89	3,68	1,86	1,92	5,16
1916	316	5,44	5,44	4,40	2,61	2,61	6,56
1918	304	4,36	10,20	8,59	4,53	4,37	12,68
1920	281	3,85	43,76 úkol	33,90	17,60	9,77	35,00
1929	290	5,32	53,58 úkol	29,28	20,27	-	40,13
1933	191	7,20	51,24 úkol	31,63	22,91	-	37,69
1936	197	7,23	50,92 úkol	31,97	21,92	-	37,75

II. Vývoj a dějiny fondu

O vývoji registratury a dějinách fondu nemáme přímých dokladů a zpráv a lze proto rekonstruovat jeho pravděpodobné osudy z některých základních dokumentů o vývoji podniku samého především z výpisů z obchodního rejstříku. V prvním období vývoje podniku v letech 1869-1919 vznikaly jeho písemnosti jistě převážně jen v jeho bodenském sídle a byly zde i ukládány. Teprve po přestěhování sídla podniku do Prahy v roce 1919 písemnosti podniku vznikaly a byly uloženy i v pražské kanceláři náměstka ředitele advokáta a finančníka Dr. Otto Petschka. Po jeho smrti roku 1921 s však pravděpodobně zase většina písemností podniku vrátila zpět do osady Na Rovince, která se znovu stala sídlem firmy. Od roku 1925 vznikala a byla ukládána část bodenských písemností i na ředitelství Kyšperských uhelných dolů a briketáren v Pochlovicích. Proto jsem ponechal některé kynšperské spisy, zabývající se i doly Rudolf a Libík v Habartově, ale pocházející nesporně z ředitelství Kynšperských dolů, v tomto fondu. Po zániku samostatnosti Bodenských dolů a jejich připojení k Dolovým a průmyslovým závodům (1940) byla na jejich ředitelství v Dolním Rychnově převezena buď celá bodenská registratura nebo alespoň její podstatná část. Od té doby pak sdílela osudy celého archivu Dolových a průmyslových závodů, zejména jeho stěhování do Ústředních dílen a zpět na dolnorychnovské ředitelství v období po znárodnění. Původní uspořádání fondu bylo pak značně narušeno tím, že roku 1950 nebyl k odbornému zpracování do Ústředního báňského archivu dodán fond celý, nýbrž pouze jeho část a že tam byl tříděn, pořádan a inventarizován bez ohledu na jeho samostatnost jako nedílná součást fondu Dolových a průmyslových závodů s použitím tzv. pertinenční metody. Proto jsem musel v letech 1960-1961 přistoupit k jeho novému vytřídění a zcelení všech jeho částí, uložených jednak v archivu ředitelství Sdružení Hnědouhelných dolů a briketáren v Dolním Rychnově, jednak v celorevírním archivu v Tisové. Pak jsem teprve fond definitivně uspořádal a inventarizoval.

III. Archivní charakteristika fondu

Fond obsahuje dnes po definitivním uspořádání 41 kartonů s obálkami, deskami a fascikly, označenými inventárními čísly, údaji o obsahu a časovým rozsahem, dva podobně označené velké fascikly se sešity velkého formátu, obsahujícími statistický materiál dolů „Rudolf“ a „Libík“ (III/54-55) z let 1907-1936 a 71 knih.

Podle dnešního stavu fondu lze mítí zato, že se nám zachovala vcelku alespoň nejpodstatnější část původní registratury podniku od roku 1898. Z písemností jeho právních předchůdců tj. starších dolů a společností, z nichž podnik vznikl, se zachovaly jenom smlouvy o koupi, prodeji a směně pozemků a dolových polí a měr a smlouvy o náhradě důlních škod od roku 1853. Z registratury Bodenského těžarstva z let 1869-1898 máme zachovánu pouze jeho základní listinu ze dne 1. července 1869, řadu pozemkových smluv, evidenci osazenstva dolu Rudolf a vlečkové smlouvy od roku 1872.

O dřívějších skartacích fondu nemáme zpráv. Při jeho zpracování v letech 1960-1961 jsme jej přebírali jednak z archivu na ředitelství Hnědouhelných dolů a briketáren v Dolním Rychnově, jednak z materiálu Dolových a průmyslových závodů v celorevírním archivu v Tisové, umístěného ve správní budově národního podniku SR, Velkodůl Přátelství. Při třídění a pořádání fondu jsme provedli menší vnitřní skartaci.

Jak jsem již výše vysvětlil, bylo původní uspořádání fondu z největší části narušeno jednak jeho častým stěhováním, jednak různými nesprávnými manipulacemi, které jej spojovaly s fondem Dolových a průmyslových závodů. Poněvadž se nezachovaly žádné původní evidenční pomůcky a organizační schémata podniku, bylo nutno přistoupit k umělému uspořádání fondu. Umělé schéma bylo vytvořeno podle organizačního principu: I. Vedení a správa, II. Zaměstnanci, III. Evidence a rozbor, IV. Výroba, V. Výstavba a technická dokumentace – jednak z hlediska vnitřních a vnějších znaků a souvislostí materiálu samého a posléze s ohledem na věcné třídění a potřeby provozu našich závodů a historického bádání.

Vzhledem k tomu, že přes změny v letech 1911 (vznik společnosti s r. o.) a 1924 (vznik akciové společnosti) zůstala až do roku 1940 vcelku právní kontinuita podniku zachována, považujeme všechny jeho písemnosti za jediný fond a rozlišujeme Bodenské těžarstvo, společnost s r. o. a akciovou společnost pouze u účetních knih, kde to vyplývá už ze samého způsobu jejich vedení. Písemnosti, vzniklé u právních předchůdců Bodenského těžarstva (do r. 1869) jsme ponechali v jeho fondu, poněvadž jde jen o pouhá torza a podniky malého rozsahu a významu. Některé spisy, týkající se dolů „Rudolf“ a „Libík“, vzniklé v období faktické fúze s Kynšperskými uhelnými doly a briketárnami (hlavně písemnosti účetní povahy) jsme ponechali u kynšperského fondu vzhledem k tomu, že vznikly nesporně na společném kynšperském ředitelství, jemuž byly Bodenské doly tehdy podřízeny a jsou podle svých znaků nesporně součástí kynšperské registratury. Část písemností, týkající se Bodenských dolů, vzniklých po jejich připojení k Dolovým a průmyslovým závodům (tj. po r. 1940), jsme museli ponechat při bodenském fondu, poněvadž bychom jinak museli trhat organické spisové celky, neboť se jedná o materiál, týkající se výlučně Bodenských dolů, u nich asi ještě vyřizovaný a jako bodenský výslovně označený. Jedná se hlavně o některé pozemkové smlouvy a stavebně technickou dokumentaci.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

K tomu srovnej hlavně přílohu I- Chronologicko-tématický přehled fondu. Zde jsou uvedeny oddíly, inventární čísla, kartony, data a podrobnější věcná charakteristika.

Fond obsahuje především mnoho zajímavého materiálu o vzniku, vývoji a zániku podniku, o jeho správě a vedení, vztazích k jiným společnostem našeho revíru a o jeho spojování (fúzích) s některými z nich. Jedná se zejména o vztahy ke Kynšperským uhelným dolům a briketárnám, Fischerovým dolům v Citicích, Falknovsko-chebské báňské akc. spol., Citicko-habartovskému těžarstvu, Dolovým a průmyslovým závodům, Duchcovsko-podmokelské dráze atd. Dále zde najdeme bohatý materiál o získávání a správě pozemkového majetku a dolových polí, první pozemkové reformě, penzijním pojištění zaměstnanců, hospodářském vývoji podniku a finanční politice domácích i zahraničních zejména říšskoněmeckých kapitálových skupin a monopolů hlavně Petschků a nacistických za okupace a druhé světové války.

V technické části fondu nalezneme pozoruhodný materiál o jednotlivých epochách výstavby a rekonstrukcích závodů zejména v letech 1894-1906 a 1929-1931, doklady o technickém rozvoji podniku, jeho zařízeních těžebních a provozních, vodohospodářských a elektrotechnických, komunikacích (silnice, železnice), vodovodech v okolních obcích, o regulaci Habartovského potoka apod. V této části fondu je i důležitý materiál o dělnických sídlištích a hornických koloniích, provozních a obytných budovách v Habartově a jeho okolí.

V. Literatura

Heimatskunde des politischen Bezirkes Falkenau, Falkenau 1898, str. 246 a 392.

Peters Josef JUDr. Ing., Statistická příručka čs. hornictví, Praha 1930, str. 185-186.

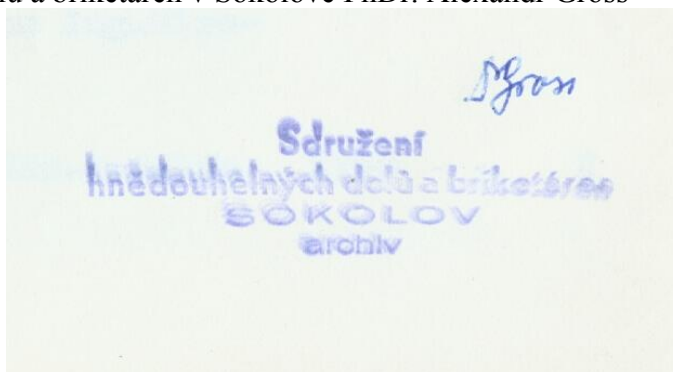
Schmidt Josef, Bergbau-Handbuch. Čsl. Berg-und Hüttenwerke-Jahrbuch, Teplitz-Schönau 1938, str. 42.

Zinke Gustav, Der Braunkohlen-Bergbau in Böhmen, Dux 1926, str. 57 a 65. Tabulka Bruderladen 1855 a Kohlenpreise 1924.

VI. Využití fondu

Souhrnně lze říci, že bohatý materiál je možno využít především pro historickou práci o dějinách našeho revíru a českého hnědouhelného hornictví vůbec, dále pro bádání o finanční politice předmonopolního a monopolistického kapitálu u nás v období asi 1898-1940 a o postavení horního dělnictva zejména materiál statistický a doklady o koloniích a sídlištích. Z hlediska provozně technického má tento fond nemalý význam nejenom historický pro dějiny technického rozvoje pro náš revír a české hnědouhelné hornictví vůbec, ale i pro potřebu dalšího rozvoje a plánování těžby národního podniku SR, Důl Dukla v Habartově, k němuž dnes dodnes provozované závody „Rudolf“ a „Libík“ patří.

Fond uspořádal, inventář, úvod i přílohy k němu sestavil vedoucí sdruženého podnikového archivu Hnědouhelných dolů a briketáren v Sokolově PhDr. Alexandr Gross

Sokolov dne 31. října 1961

VLASTNÍ INVENTÁŘ

Poř. č. inv. j.	Název a popis inventární jednotky	Časový rozsah	Poř. č. kartonu
<u>I. Vedení a správa</u>			
1	Založení Bodenského těžarstva	1869-1907	1
2	Spisový materiál o zřízení akciové společnosti Bodenské uhelné doly	1924-1925	
3	Stanovy společnosti	1911-1937	
4	Výpisy z obchodního rejstříku podniku	1916-1938	
5	Státní dozor	1926-1935	
6	Protokoly dozorčí rady	1911-1915	
7	Protokoly správní rady	1898-1940	
8	Protokol z jednání valného shromáždění ze dne 8. 6.	1910	
9	Výroční zprávy podniku	1926-1940	2
10	Ochranná známka kynšperských briket	1892-1932	3
11	Vyvlastnění pozemků Antonína a Ondřeje Ehma z Habartova čp. 29 a 55 (v příloze fotografie čp. 55- 15 ks)	1905-1940	
12	Cenné papíry, efekty a kauce Kynšperských a Bodenských dolů, Fischerových dolů v Citicích a Falknovsko-chebské báňské akc. spol.	1910-1940	4
13	Zápůjčka Fr. Schwagerl, Habartov čp. 36	1935-1943	
14	Odškodnění důlních škod Habartov a Kytlice	1905-1943	
15	Seznam pozemků, prodaných na stavební parcely	1931	
16	Patronátní záležitosti a pozemky v Habartově	1902-1938	
17	Novostavba dělnického domu čp. 60 v Lítově	1921-1924	
18	Konfiskace půdy v souvislosti s pozemkovou reformou (v příloze pozemkové archy)	1919-1936	
19	Vyvlastnění pozemků různých majitelů v Habartově	1911-1924	5
20	Vyvlastnění majetku Elise Starckové v Habartově čp. 13	1911-1936	
21	Vyvlastnění cihelny Ant. Plasse v Habartově	1920-1928	
22	Vyvlastnění majetku Alžběty Hoyerové, Jana Schäcka a Ludmily Pflaumové v Habartově	1927	
23	Seznam pozemkových parcel v Habartově, ležících v dolových mírách Prokop VIII, Petr a Pavel IX a X a Mikuláš I	1919	
24	Seznam (rejstřík) pozemkových kupních a směnných smluv	/1927/	6
25	Smlouvy o koupi, prodeji a směně pozemků Bukovany a Dvory, likvidace důlních škod	1898-1935	
26	Totéž Horní Částkov	1862-1938	
27	Totéž Kaceřov	1930	
28	Totéž Kytlice	1906-1934	7
29	Totéž Lomnice	1908-1919	
30	Totéž Pochlovice	1941-1943	

31	Totéž Habartov		
	č. 1-37 A-E		8
	38-39 E		9
	40-54 E-F		10
	55-101 G-H		11
	102-120 K-M		12
	121-142 P		13
	143-158 Re		14
	159-160 Re		15
	161-182 Ri-Sch		16
	183-217 Sch-W		17
	218-235 Z, seznam přiložen	1853-1942	18
32	Totéž Lítov	1859-1939	
33	Smlouvy o služebnostech a náhradě důlních škod s akc. spol. Britannia v Královském Poříčí	1938	19
34	Smlouva o služebnostech s Citicko-habartovským těžářstvem	1908,1926	
35	Smlouvy o dobývání, koupi a směně pozemků s Dolovými a průmyslovými závody v Dolním Rychnově	1905-1941	
36	Smlouvy o koupi pozemků s Duchcovsko-podmokelskou dráhou	1938-1941	
37	Smlouvy o koupi a směně pozemků v bodenských dolových polích od soukromníků, těžářstev a Anglo-rakouské banky, agenda minerálního závodu v osadě Na Rovince (Boden)	1853-1933	

II. Zaměstnanci

38	Penzijní pojištění zaměstnanců u Císařského jubilejního fondu v Mostě- stanovy fondu, evidence pojištěných, pojišťovací spisy a jiný spisový materiál fondu	1899-1927	20
----	---	-----------	----

III. Evidence a rozbor

39	Bilance	1906-1918	21
40	Bilance	1919-1925	
41	Bilance k založení akc. společnosti k 1. 1. 1927	1927	
42	Bilance	1927	
43	Bilance (srovnání provozního vyúčtování s hrubou bilancí, provozní data)	1929	
44	Bilance	1930	
45	Bilance	1933	
46	Bilance s výroční zprávou	1934	
47	Bilance	1936	
47a	Kontrola roční uzávěrky a počáteční bilance v RM	1938-1939	
48	Provozní účty, bilanční sestavy s podklady	1926-1930	
49	Provozní účty a výroční provozní vyúčtování	1931	
50	Mimořádné odpisy	1933-1937	
51	Tunové poplatky a odbyt uhlí	1898-1928	
52	Výdělková daň	1927-1935	22
53	Poplatkový ekvivalent	1921-1937	

54	Výrobní statistika dolu „Rudolf“	1907-1936	Fascikl 1
55	Výrobní statistika lomu „Libík“	1907-1936	Fascikl 2

IV. Výroba

56a	Rubání na hranici dolových polí s Duchcovsko-podmokelskou dráhou	1906, 1934-1939	23
56b	Výpočet a ocenění uhelných zásob a kubatury	1905-1942	
57	Polohový plán obce Habartova a vyvlastňování tamních pozemků v souvislosti s ochranným pilířem obce	1906-1930	
58	Ochranný pilíř pro obec Habartov na lomu „Libík“	1942	
59	Stanovení ochranného území pro obec, kostel a školu v Habartově		
	- obec, škola		24
	- obec, kostel, hřbitov, přeložka obce	1900-1942	25

V. Stavební a investiční činnost a technická dokumentace

60	Stavební a užívací povolení	1912-1939	26
61	Situační plány staveb na dolech „Rudolf“ a „Libík“	1894-1939	
62	Plánování a povolení stavebních a investičních akcí vedením podniku	1930-1937	
63	Vyúčtování důležitých staveb stavebními firmami Custer Co., Christl a Kunert (1930) a Jakob (1939)	1930-1939	
64	Žádosti o daňové úlevy při stavební činnosti	1936-1937	
65	Urgence příspěvků nemocenské pojišťovně za stavební dělníky stavitele Jakoba z Krajkové	1936	
66	Oznámení o nepovolené stavební činnosti	1934	
67	Projekt lanového těžního zařízení na dole „Rudolf II“	1900	27
68	Kudliczovy rošty a Bouilleurovy kotle pro důl starý „Rudolf“	1894-1921	
69	Stavba pomocného těžního zařízení ve sloji Anežka v dolových polích Gottfried, Anna a Florián	1902-1906	
70	Vybourání Bouilleurova kotle a zazdívání kotle nového na lomu „Libík“	1928	
71	Stavba dělicí příčky v kotelně lomu „Libík“	1929	
72	Baienova šramačka na dole „Rudolf“	1930	
73	Stavba ventilátorového domku u větrací jámy naproti Starckovu dvoru v Habartově	1935	
74	Oprava komínu na lomu „Libík“	1935	
75	Demolice provozních budov a komínů na starém dole „Rudolf“	1931	
76	Plány a profily elektrotechnického zařízení „Sachsenwerk“	1929	
77	Stavba nových provozních budov a zařízení dolu „Rudolf“ v Habartově (těžní a strojní zařízení, třídírna, dílny, nakládací rampa a lanovka- technický popis s protokoly a plány	1929-1930	28
78	Stavba nového strojního a těžního zařízení na dole „Rudolf“	1929-1930	
79	Stavební spisy a plány staré třídírny dolu „Rudolf“	1902-1905	29
80	Stavební spisy a plány nové třídírny dolu „Rudolf“		
	- dokumentace ostatní		30
	- dokumentace Škoda	1929-1931	31

81	Opravy, adaptace a údržba třídíren dolů „Rudolf“ a „Libík“	1935-1940	32
82	Plány třídíren a jejich zařízení	1938-1943	
83	Stará lanovka na dole „Rudolf“ a prodloužení a výstavba rampy pro místní prodej uhlí	1899-1900	33
84	Rozpočet firmy Kunert Co. v Teplicích na novou lanovku	1930	
85	Plány a stavební spisy o budování základů nové lanovky	1929-1930	
86	Plány a stavební spisy o budování nakládací stanice lanovky	1929-1930	34
87	Plány a stavební spisy o budování vykládací stanice a pohonu lanovky	1929-1930	
88	Plány a stavební spisy o budování kolejíšť a ochranných mostů lanovky	1929-1930	
89	Vodní hospodářství, rybníky a odvádění důlních vod	1902-1938	35
90	Nádrž na shromažďování napájecí vody	1900	
91	Nové podzemní čerpadlo	1900	
92	Vodohospodářská zařízení na novém dole „Rudolf“ (čerpadlo, odvodňovací kanály a vodovod)	1929-1936	
93	Odvodňovací kanály na dolech „Rudolf“ a „Libík“	1935-1937	
94	Čistící zařízení na vodu a její chemicko-bakteriologický rozbor	1937-1939	
95	Vybudování ústředního topení v koupelnách a objektech na dole „Rudolf“	1938	
96	Projekt závodní elektrárny pro osvětlení dolů	1900-1901	
97	Provizorní transformátorový domek	1929	
98	Elektrické vedení vysokého napětí k novému dolu „Rudolf“	1929-1932	
99	Elektrické vedení vysokého napětí pro obec Habartov	1938	
100	Vydíždění nádvoří lomu „Libík“ s plánem budov	1931	36
101	Stavba, opravy, údržba a rozšiřování silnic a cest v závodech a jejich okolí	1929-1939	
102	Projekt přeložky okresní silnice Čistá ves-Habartov-Lítov	1907-1934	
103	Oprava tzv. Kahrského mostu v Habartově	1931	
104	Plán rozšíření nákladíště normálního rozchodu dolu „Rudolf“	1929	
105	Stará vagónová váha dolu „Rudolf“ a její používání jinými závody	1899	
106	Stavba, údržba, opravy a rozšiřování vagónových vah	1930-1933	
107	Vlečkové smlouvy Bodenských dolů	1872-1940	
108	Zpráva o kontrole hromosvodů na dolech	1929-1932	37
109	Stavební spisy, účty a korespondence, týkající se provozních a obytných budov	1927-1931	
110	Stavební plány (půdorysy, řezy a pohledy) na budovy kanceláří a koupelen na novém dole „Rudolf“	1930	
111	Plány, stavební spisy a korespondence, týkající se stavby, oprav a rozšiřování kanceláří na dolech	1927-1932	
112	Výstavba dílen v Bodenských dolech s plány, stavebními spisy a korespondencí	1930-1931	
113	Stavba skladišť materiálu	1930-1931	38
114	Stavba cáchoven a odpočíváren na dolech	1930-1939	
115	Stavba obytných domů, kuchyní, prádel a kůlen v osadě Úžlabí a v Kaceřově	1924-1931	

116	Výstavba, přestavby, opravy a adaptace dělnických domů, sídlišť a kolonií v Habartově a jeho osadách Na Rovince a Úžlabí a v Lítově	1921-1936	39
117	Stavba garáží pro auta v Lítově	1932	40
118	Stavební práce v objektech Kahrský zámek a Starckův dvůr čp. 13, patřících podniku	1924-1932	
119	Rozpočty na údržbu a adaptace habartovských domů	1935	
120	Stavební práce na podnikových a jiných hostincích v Habartově, Lítově a Kaceřově	1929-1937	
121	Stavební práce, adaptace, přestavby, údržba a opravy škod z dolování na soukromých domech v Bukovanech, Habartově a Lítově	1930-1939	
122	Žádosti obce Habartov a tamního tělocvičného spolku o přenechání cihel a dalšího stavebního materiálu	1935	
123	Přeložka Kahrského potoka a regulace Obecního potoka v Habartově ve spolupráci s Dolovými a průmyslovými závody	1914-1940	41
124	Vodovod pro dům čp. 13 v Habartově	1928-1941	
125	Účast podniku při výstavbě, adaptacích a opravách obecních vodovodů v Bukovanech, habartovských osadách Úžlabí a Na Rovince a v Lítově	1899-1942	

Mimo krabice- knihy

126/1	Bodenské těžařstvo- hlavní kniha	1898-1901	K 1
126/2	-, -	1902-1904	K 2
126/3	-, -	1905-1908	K 3
126/4	-, -	1909-1913	K 4
127/1	Bodenské těžařstvo- saldokonta	1898-1899	K 5
127/2	-, -	1903-1905	K 6
127/3	-, -	1906-1908	K 7
127/4	-, -	1913-1918	K 8
127/5	-, -	1926-1927	K 9
128/1	Bodenské těžařstvo- účetní deník	1905-1909	K 10
128/2	-, -	1909-1912	K 11
128a	Bodenské těžařstvo- pokladní kniha	1898-1903	K 12
129/1	Bodenské uhelné doly spol. s r. o.- hlavní účetní kniha	1914-1919	K 13
129/2	-, -	1920-1923	K 14
130/1	Bodenské uhelné doly spol. s r. o.- účetní deník	1912-1916	K 15
130/2	-, -	1917-1921	K 16
130/3	-, -	1921-1923	K 17
131/1	Bodenské uhelné doly spol. s r. o.- primanota XII	1916-1920	K 18
131/2	-, - XIII	1919-1922	K 19
131/3	-, - XIV	1920-1924	K 20

131/4	-,-	XV	1922-1924	K 21
131/5	-,-	XVI	1924	K 22
132/1	Bodenské uhelné doly akc. spol.- hlavní účetní kniha		1924	K 23
132/2	-,-		1925	K 24
132/3	-,-		1926	K 25
132/4	-,-		1927	K 26
132/5	-,-		1928	K 27
132/6	-,-		1929	K 28
132/7	-,-		1931	K 29
132/8	-,-		1932	K 30
132/9	-,-		1933	K 31
132/10	-,-		1934	K 32
132/11	-,-		1935	K 33
132/12	-,-		1936	K 34
132/13	-,-		1937	K 35
132/14	-,-		1938	K 36
132/15	-,-		1939	K 37
132/16	-,-		1940	K 38
133/1	Bodenské uhelné doly akc. spol.- saldokonta		1919-1924	K 39
133/2	-,-		1925	K 40
133/3	-,-		1927	K 41
134/1	Bodenské uhelné doly akc. spol.- účetní deník		1924	K 42
134/2	-,-		1925	K 43
134/3	-,-		1926	K 44
134/4	-,-		1927	K 45
134/5	-,-		1928	K 46
134/6	-,-		1929	K 47
134/7	-,-		1930	K 48
134/8	-,-		1931	K 49
134/9	-,-		1932	K 50
134/10	-,-		1933	K 51
134/11	-,-		1934	K 52
134/12	-,-		1935	K 53
134/13	-,-		1936	K 54
134/14	-,-		1937	K 55
134/15	-,-		1938	K 56
134/16	-,-		1939	K 57
135/1	Bodenské uhelné doly akc. spol.- primanota		1925	K 58
135/2	-,-		1926	K 59
135/3	-,-		1927	K 60
<u>Doplňky</u>				
136	Index ke knize osazenstva		1911-1937	K 61
137	Knihy osazenstva dolu „Rudolf“ v Habartově		1873-1899	K 62
138	Knihy osazenstva dolu „Rudolf“		1900-1902	K 63
139	Knihy osazenstva dolu „Rudolf“		1902-1906	K 64

140	Kniha osazenstva dolu „Rudolf“	1907-1928	K 65
141	Evidence práce neschopných závodu „Rudolf Libík“	1935-1940	K 66
142	Pokladní kniha	1921-1923	K 67
143	Seznam pozemků obce Habartov	1924-1925	K 68
144	Seznam pozemků obce Lítov	1924	K 69
145	Statistika těžby a odbytu lomu „Libík“ v Habartově	1933-1936	K 70
146	Statistika těžby a odbytu lomu „Libík“	1937-1940	K 71

Základní údaje o fondu a jeho inventáři

Název fondu:	Bodenské uhelné doly, Dolní Rychnov
Značka fondu:	Bd D. Rychnov
Časový rozsah fondu:	(1853)1869-1940(1943)
Počet inventárních jednotek:	146
Počet evidenčních jednotek:	114 (71 kniha, 41 karton, 2 fascikly)
Rozsah fondu v bm:	6,00
Místo uložení fondu:	Archiv společnosti Sokolovská uhelná, právní nástupce, a. s., Sokolov od r. 2019 SOA v Plzni
Stav ke dni:	4. 8. 2011
Fond uspořádal, inventář sestavil a úvod napsal:	PhDr. Alexandr Gross
Fond zrevidoval a inventář přepsal:	Petr Beran dne 4. 8. 2011
Počet stran:	18
Počet exemplářů:	5
Pomůcku schválil:	Archivní oddělení Krajské správy ministerstva vnitra Plzeň 1961